

DE GROETE STRATE BUTEN TURRE (Vervolg)

VAN DE TURREPOORTSTEEG TOT AAN DE HOLSTRAAT

Aan de hoek van het Pensstraatje (nu dus Turrepoortsteeg) en van de Hoogstraat, maar dan aan de Westkant, stond eertijds en tot kort na de eeuwwisseling een oud huis (17de eeuws) met een mooie, typische trapgevel. Men ziet dit pand nog rechts op de foto van rond 1900 (Fig. 1). Die oude gevel is in het begin van deze eeuw verdwenen toen het huis gesloopt werd.

Volgens de stukken, die berusten op het Gents Stadsarchief, werd op 26 april 1905 door de heer Octave Claeys, distilleerder, die het onmiddellijk ernaast gelegen herenhuis aan de Hoogstraat bewoonde, bij brief van de heer Van Hoecke-Peeters E., architect, toelating gevraagd om het oude pand op de hoek van het Pensstraatje en van de Hoogstraat af te breken en om op dezelfde plaats een huis te bouwen volgens het bij de aanvraag gevoegd plan. De toelating tot bouwen werd verleend op 19 mei 1905. Architect Van Hoecke-Peeters, die jaren lang lid was van de Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent, woonde in die tijd zelf in de Hoogstraat aan het toenmalig nr. 81.

Ingevolge de verleende bouwtoelating werd, overeenkomstig het ingediend plan, de grote woonst opgetrokken die thans nog aan het nr. 9 in de Hoogstraat verrijst. Het huis heeft een ruime kelderverdieping, telt drie bouwlagen en drie traveeën onder een zadeldak met pannen. De gevel is bekleed met gele steen, bezit een onderbouw in arduin; deur- en vensteromlijstingen eveneens in arduin. Op de bovenverdieping zijn de vensters bekroond met een gebogen fronton. Het huis heeft een grote zijgevel in baksteen met verschillende ramen in de Turrepoortsteeg. Het bezit er eveneens een in- en uitgang.

Jaren geleden is in dit gebouw de volkshogeschool Elcer-Ik gevestigd geweest. Sinds begin 1991 wordt het pand betrokken door de nieuwe eigenaars, de heer en mevrouw K. Blondé-Carmen Cloet (advocaat), die herstellings- en verfraaiingswerken lieten uitvoeren. De gevel werd volledig opgefrist en er vonden schilderwerken plaats. De mooie arduinen omlijstingen komen op de gele gevelstenen zeer goed tot hun recht. De grote rechthoekige deur heeft een bovenlicht in gekleurd glas.

Ook het interieur van deze woning met o.m. een groot en mooi trappenhuis, dat licht krijgt uit de trapvensters in de Turrepoortsteeg, en met een smaakvol ingerichte bel-étage, is zeer fraai. Hierbij een foto die de gevel toont van het huis aan de Hoogstraat nr. 9, midden van de foto, evenals links het huis nr. 7, de ingang van de Turrepoortsteeg en rechts een deel van het nr. 11. (Fig. 9)

Architectonisch is er een opvallend verschil tussen de gevels van de panden, gelegen in het deel van de Hoogstraat gaande van de hoek met de Oude Houtlei tot aan de Turrepoortsteeg en deze van de huizen die voorbij het steegje staan. Dat begint bij de woning met het nr. 9, waarover we het zopas hadden, en wordt

Fig. 9. Hoogstraat, pand met huidig nr. 9 (midden), links nr. 7 en ingang Turrepoortsteeg en rechts deel van nr. 11. Eigen foto. December 1994.

nog meer geaccentueerd bij de twee gebouwen die erop volgen. Op een foto, die dateert van 1993 (Fig. 10), zien we de bepleisterde en beschilderde gevels van de twee grote 19de-eeuwse herenwoningen, respectievelijk aan het nr. 11 en het nr. 13, die gelijktijdig werden gebouwd door de familie Claeys. Laten we die twee woningen, die medebepalend zijn voor het mooie stadsgezicht aldaar, nu even afzonderlijk bekijken.

Aan het huidig nr. 11 in de Hoogstraat links op de foto van Fig. 10, verrijst een groot en monumentaal 19de-eeuws herenhuis, gebouwd rond 1880 in Second-Empirestijl. Het gebouw telt vier traveeën, drie bouwlagen en heeft een zeer ruime kelderverdieping. Het bezit een bepleisterde en beschilderde gevel, een hoge arduinen onderbouw, een grote mooie koetspoort; driehoekige frontons op consoles op de verdieping en een diepe kroonlijst eveneens op consoles.

Fig. 10. Hoogstraat, huizen met de huidige nrs. 11 en 13. Eigen foto 1993.

De gevel getuigt van de zwaar geornamenteerde stijl uit de jaren '80 van de vorige eeuw die er als het ware een decor van maakte.

Er dient in het bijzonder te worden op gewezen, dat dit herenhuis een grote en mooie tuin bezit die zich uitstrekt van af de Turrepoortsteeg tot aan de tuin van het herenhuis met het nr. 21 in de Hoogstraat, waar zich thans de salons van traiteur Turcksin bevinden. De grond, waarop de hovingen van de woonsten nr. 11 en 12 thans gelegen zijn, maakte eeuwen geleden deel uit van het klooster van Galilea waarover we het later zullen hebben. In de grote tuin van het gebouw aan het nr. 11 staan ook heden nog hoge en prachtige bomen. Daar staan ook de oude stallingen, het koetshuis, een ruim tuinhuis, versierd met fraai houtsnijwerk, dat er vervallen voorkwam, toen we het voor het laatst zagen; en er lag er destijds ook een grote en schone vijver. Ook in deze grote woonst zijn thans o.m. aan de in de hof gelegen bijgebouwen herstellings- en restauratiewerken aan de gang.

Dit groot herenhuis, aan het huidig nr. 11 in de Hoogstraat werd, toen het in de 19de eeuw werd gebouwd, door de heer Octave Claeys zelf bewoond tot in de jaren '20 van deze eeuw. Over de heer Octave Claeys hadden we het al in een vroegere bijdrage (*). Herinneren we er hier dus enkel aan dat de gebroeders J. en O. Claeys in de loop van de 19de en van de 20ste eeuw een jeneverstokerij en gistfabriek hadden "DE DRAAK - Claeys-Fiévé", gelegen aan de Terplatenkaai, terwijl zich in de Brouwersstraat de burelen van de stokerij bevonden evenals een uitgebreid depot waar alcohol verkocht werd. Nadat de heer Octave Claeys in 1929 overleden was, werd begin van de jaren 1930 de stokerij op Terplaten gesloten. In de Brouwersstraat, waar de heer Alfred Claeys, oudste zoon van Octave Claeys, met zijn zonen werkte, gingen een aantal activiteiten verder in de aldaar staande gebouwen, waar trouwens nog enkele distilleerkolven in werking bleven.

Zolang Octave Claeys in zijn ruime residentie aan de Hoogstraat woonde, leefde hij er als een groot heer. Het was een woonst met een prachtig en rijkelijk versierd interieur, een indrukwekkende inkomsthal, een groot en sierlijk trappenhuis en op de verdiepingen stijlvolle plaatsen en salons met zeer fraaie moulures en decoratieve elementen.

De heden 87-jarige erenotaris William Cruyt, die zelf reeds sinds 1919 in een mooie woning aan het huidig nr. 20 in de Hoogstraat woont, vertelde me dat hij nog jeugdherinneringen heeft aan de aanwezigheid van de heer Octave Claeys in de Hoogstraat. Deze laatste hield er paarden en een koets op na. Tweemaal per dag, 's middags en 's avonds verliet hij met het gespan langs de grote poort de herenwoning om in de stad het aperitief te gaan nemen. Hij bewoonde het herenhuis met de stijl die erbij paste.

Na het overlijden van de h. Octave Claeys werd het huis later eigendom van de familie Roegiers, die er woonde van 1932 tot midden de jaren '70. De heer Lucien Roegiers ing. zegde me dat hij nog heel wat herinneringen heeft aan het groot en prachtig huis waar hij jarenlang verbleef. Pittig detail: in de zomer woonde de familie in het groot tuinhuis, "le pavillon", midden het groen van de grote en mooie tuin; eens de zomer voorbij, betrokken ze opnieuw de ruime kelder verdieping van de voorbouw.

Nadat de familie Roegiers het gebouw had verlaten, stond het vele jaren leeg en was het aan het verkommeren; tot dat het einde van de jaren '80 verkocht werd en de nieuwe eigenaar in de daarop volgende jaren bepaalde herstellings- en restauratiewerken liet uitvoeren. De gevel werd gerestaureerd en herschilderd waardoor de sterk uitgewerkte ornamentiek nog beter tot haar recht kwam.

(*) G. Broget: "Waar Vroeger de Lakenwevers "hunne raemen plachten te staen" in "Ghendtsche Tydinghen", 23ste jaargang, 1994, nr. 2; "Antwoord op een lezersbrief" in: "Ghendtsche Tydinghen", 23ste jaarg. 1994, nr. 5.

Onlangs nu, in de loop van 1994, werd het gebouw opnieuw verkocht. De huidige eigenaar laat thans op zijn beurt verdere herstellings- en restauratiewerken uitvoeren.

Naast deze woonst, staat aan het huidig nr. 13 (zie rechts op de foto bij Fig. 10) een tweede monumentaal herenhuis, op hetzelfde tijdstip opgetrokken als dit aan het nr. 11 en in eenzelfde bouwstijl. De gevels van beide woningen vertonen een grote gelijkenis, ook al zijn ze niet identiek en is de typisch zware geveluitwerking niet dezelfde. Het tweede huis is ook iets minder hoog.

Het gebouw aan het nr. 13 telt drie bouwlagen, vier traveeën; het heeft een kelder verdieping en een grote koetspoort. Het bezit een bepleisterde en beschilderde gevel en een arduinen onderbouw; op de verdieping zijn er boven de vensters gebogen en versierde frontons. Opvallend zijn de vijf grote en zeer fraai uitgewerkte consoles waarop de kroonlijst steunt. Ook de gevel van deze woning werd in de loop van de voorbije jaren hersteld en herschilderd.

De inkomhal van deze grote woonst geeft langs een dubbele deur, voorzien van gezandstraald glas, toegang tot de enkele trappen hoger gelegen bel-étage waar stuckplafonds met ornamenten werden behouden, en tot een groot trappenhuis.

De achtergevel vertoont een groot en fraai trapvenster met gezandstraald glas. De woning bezit evenwel geen tuin zoals dat het geval is bij het pand aan het nr. 11.

Op de plaats, waar thans de herenwoningen met de nrs. 11 en 13, verrijzen, bevond zich eeuwen geleden een deel van het "Hof van Vinderhoute" en van de immense residentie die J.P. Soetaert, Griffier van de Raad van Vlaanderen, in 1781 in de Hoogstraat liet bouwen. Daarover zullen we het verder hebben.

In dit herenhuis, aan het nr. 13, heeft gedurende een aantal jaren van het einde van de vorige eeuw en tijdens het eerste decennium van de 20ste eeuw de heer Prosper Claeys gewoond; een markante Gentse figuur, advocaat, publicist en als historicus groot kenner van de geschiedenis van onze Stad.

Prosper Claeys werd in 1834 te Gent geboren. Hij studeerde Rechten aan de Gentse Rijksuniversiteit, werd Doctor in de Rechten en Advocaat. In 1862 werd hij "armmeester" en later Voorzitter van het Weldadigheidsbureau. Vanuit deze functie bevorderde hij de bouw van woningen voor bejaarde echtparen. Zo werd in 1912 aan een straat in onze Stad zijn naam gegeven: de Prosper Claeysstraat (van Koning Albertlaan tot Patijntjesstraat). Hij was gehuwd met Mej. Fredericq. Uit het huwelijk sproten drie kinderen, waaronder een zoontje, dat hij verloor. Dit laatste voorval bezorgde hem volgens Victor Fris veel leed. Van Prosper Claeys wordt getuigd dat hij een doorbraaf man was.

Prosper Claeys was gedurende verschillende jaren provincieraadslid. Wie zich vandaag aan de geschiedenis van Gent interesseert, komt nog vaak bij Prosper Claeys terecht. Hij was een vruchtbaar publicist, die in de "Messenger des

Sciences Historiques" en in "La Flandre Libérale" een groot aantal artikels van historische aard over onze Stad schreef die later ook in boekvorm verschenen. In het "Bulletin de la Société d'Histoire et d'Archéologie de Gand", 18de jaar, 1910, nr. 2, verscheen een door Victor Fris opgestelde "Bibliographie des ouvrages concernant l'histoire locale de Gand de M. Prosper Claeys". We vermelden er hier enkele werken van: "Pages d'histoire locale gantoise": I. 1885, II. 1888, III. 1894 - "Les anciennes fortifications de la ville de Gand": I. 1886, II. 1887, III. 1893 - "Histoire du Théâtre de Gand" 1892, 3 vol. - "Mélanges historiques et anecdotiques sur la ville Gand" 1895 - "Notes et Souvenirs" I. 1895, II. 1904, III. 1907 - "Gand sous le gouvernement Néerlandais (1815-1830)", 1904 - "Mémorial de la ville de Gand" 1905 - "Maisons particulières et monuments publics datés de Gand", 1907. We willen er nogmaals met nadruk op wijzen dat deze lijst niet volledig is.

De door Victor Fris opgestelde bibliografie bevat eveneens de volledige opsomming van de "Notices concernant l'histoire de Gand classées par ordre chronologique". Deze opsomming beslaat twintig bladzijden (van blz. 128 tot blz. 148). In deze "Notices" behandelde Prosper Claeys een zeer groot aantal onderwerpen van diverse aard in verband met de geschiedenis van Gent: historische feiten en gebeurtenissen, het leven in onze Stad, de instellingen, verenigingen en maatschappijen; culturele manifestaties en feestelijkheden; in verband met gebouwen en monumenten en met de herinrichting van pleinen en straten.

Het historisch oeuvre van Prosper Claeys in verband met Gent is omvangrijk en belangrijk. Hij heeft bovendien in aanzienlijke mate bijgedragen tot de instandhouding en de vrijwaring van waardevolle gebouwen en monumenten. Hij was lid van de Stedelijke Commissie tot Instandhouding van Oude Gebouwen en lid van het Uitvoerend Comité van het Museum van Oudheden; lid en Ondervoorzitter der Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent en lid van de Stedelijke Commissie der Monumenten te Gent.

Het Ex Libris van Prosper Claeys is wel typisch; bovenaan prijkt zijn naam Prosper Claeys, daaronder staat een afbeelding van de Turrepoort, en helemaal onderaan komen de woorden voor: Buten de Turrepoorte - Ghendt.

Prosper Claeys overleed in 1910. Met hem verdween een zeer verdienstelijk man, die waardevolle bijdragen leverde in verband met de geschiedenis van Gent.

Later heeft in deze grote woning o.m. ook nog de "Prévoyance Sociale" haar kantoren gehad; alhoewel oververfd, is deze benaming, in reliëf aangebracht, nog steeds leesbaar op de brievenbus van de ingangspoort. Daarna heeft het gebouw jaren leeg gestaan.

Sinds 1972 is aan het nr. 13 in de Hoogstraat de V.Z.W. Unie Center gevestigd en bevinden er zich de diensten van de Koninklijke Unie van de Middenstand, van het Sociaal Secr. voor Handel en Ambacht evenals van de Mutualiteit Mer-

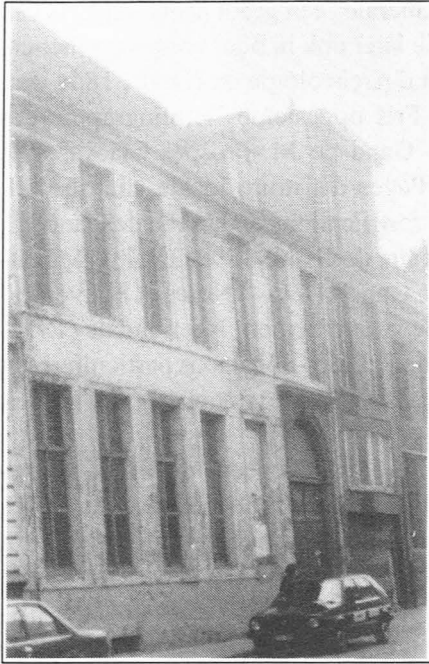

Fig. 11. Hoogstraat, gebouw aan het huidig nr. 15. Eigen foto 1989.

foto geven die dateert van 1989 (Fig. 11b). In verband met deze poort wijst Marie Christine Laleman erop dat het merk NPN, dat op hardstenen gebouwonderdelen kon geïdentificeerd worden als de handtekening van meestersteenhouwer Nicolas Paternotte, op de omlijsting ervan aangetroffen werd. Dit huis, zo voegt ze eraan toe, staat bekend als het "HOF VAN VINDERHOUTE" maar de poort behoort tot een ontzettend groot stadspaleis waarvoor J.P.J. Zoetaert, Griffier van de Raad van Vlaanderen, in 1781 een bouwaanvraag indiende. Van de bouwtekening, die berust op het Gents Stadsarchief, geven we bij Fig. 12 een foto. Deze tekening toont een gevel met twee bouwlagen, achttien traveeën, twee identieke en symmetrisch geplaatste koetspoorten evenals zes dakkapellen. Slechts een klein deel van deze werkelijk indrukwekkende gevel is tot op heden bewaard gebleven.

Voordien, in het midden van de 15de eeuw namelijk, bevond zich op die plaats reeds een vrij groot gebouw dat bewoond werd door Jacob van Lichtervelde, heer van Assebroek en Coolskamp. Omtrent de helft van de 16de eeuw woonde daar Jan Wouters, lid van de Raad van Vlaanderen en heer van Vinderhoute. Het was naar deze laatste dat het gebouw "HUIS of HOF VAN VINDERHOUTE" genoemd werd.

Reeds in 1560 was daar, volgens Fr. De Potter, een tak gevestigd van de familie de Montmorency, die er ook nog verbleef in de 18de eeuw.

Volgens dezelfde auteur leefde in dat huis in 1710 Anna-Maria-Ferdinande

curius. In dit gebouw is thans ook het Consulaat van Portugal ondergebracht. Consul de heer W. De Smet.

Wat het gebouw betreft, dient er te worden op gewezen dat in de voorbije jaren de gevel van het nr. 13 werd gerestaureerd en herschilderd waardoor de typerende ornamentiek beter tot haar recht komt.

Sterk contrasterend met de monumentale 19de-eeuwse herenwoningen, waarover we het zo pas hadden, bevindt zich aan het huidig nr. 15 in de Hoogstraat een ogenschijnlijk weinig indrukwekkende gevel van twee bouwlagen, zeven traveeën, onder zadeldak met pannen en één dakkapel. Hierbij een foto van de gevel daterend van 1989 (Fig. 11).

Aan de Westkant van de gevel bevindt zich een mooie rondbogige koetspoort in hardsteen waarvan we eveneens een

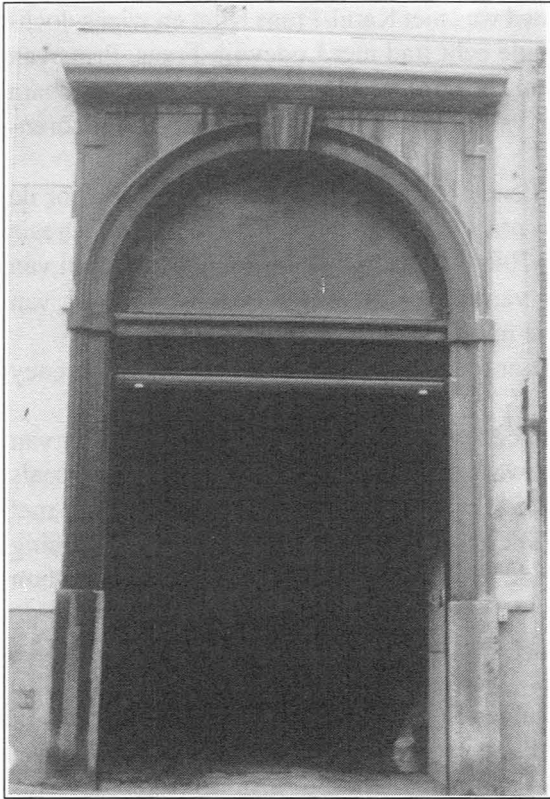

Fig. 11b. Hoogstraat nr. 15, Rondboogvormige koetspoort. Eigen foto 1989.

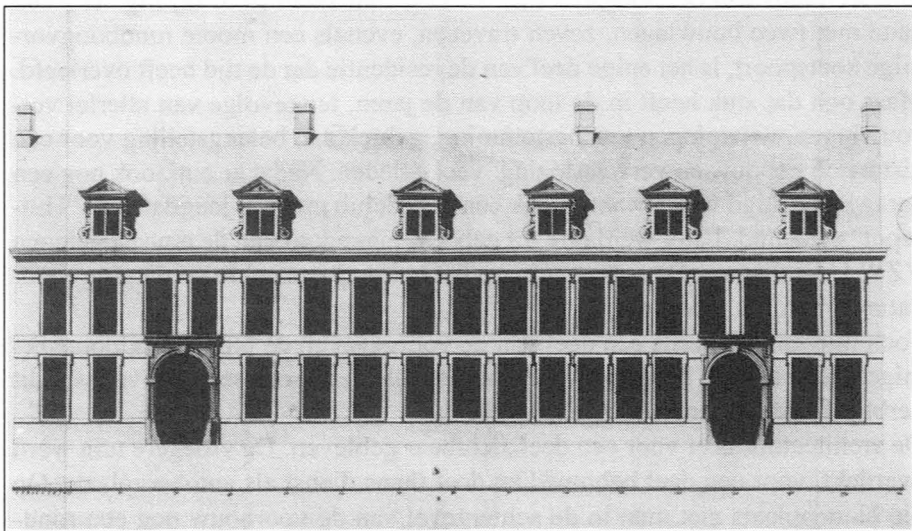

Fig. 12. Hoogstraat, Residentie van J.P.J. Zoetaert, Bouwtekening bij Bouwaanvraag van 1781. Stadsarchief Gent.

van Eeckhaute, die in 1695 gehuwd was met Karel-Frans Rijm en wiens dochter Clara-Anna-Theresia Rijm in de echt trad met Lodewijk-Frans, Prins van Montmorency en heer van Bellem. In 1773 verbleef daar Margareta-Barbara barones van Wassenaer, weduwe van Lodewijk-Ernst, prins van Montmorency.

Het huis was belast met verschillende renten en met een jaargetijde voor de duur van vier eeuwen, begonnen na het overlijden van Maria-Anna-Theresia d'Hane, barones van Bellem, in 1706. Het jaargetijde bestond in het lezen van zes missen, telkens met uitdeling van een zak tarwe, in broden, in de kerk van Sint-Michiels en met een fondatie in de kerk van de Arme Claren.

Reeds in 1730 had het gebouw door toedoen van de familie de Montmorency verbouwingen ondergaan.

Na de Montmorency's kwam het goed in bezit van J.P.J. Zoetaert, Griffier van de Raad van Vlaanderen en gehuwd met Francisca-Catharina Kervyn. Zoals we reeds zagen, was het Zoetaert die in 1781 de bouwaanvraag indiende met het bijhorend model, waarvan we de afbeelding zien bij Fig. 12, en de woning tot een grootse en indrukwekkende residentie ombouwde. Dit buitengewoon groot herenhuis bevond zich op de plaats waar thans aan de Hoogstraat de huizen met de nrs. 17, 15, 13 en 11 staan.

Deze residentie met de indrukwekkende gevel ging later grotendeels teloor. Ze werd in delen verkocht, andere huizen kwamen mettertijd in de plaats en wat van de oorspronkelijke eigendom nog was overgebleven, werd in de loop van de jaren eveneens verbouwd en verminkt. Een groot historisch gebouw was verdwenen.

Wat we thans aan de Hoogstraat nr. 15 nog zien staan (foto bij Fig. 11), een pand met twee bouwlagen, zeven traveeën, evenals een mooie rondboogvormige koetspoort, is het enige deel van de residentie dat de tijd heeft overleefd. Maar ook dat stuk heeft in de loop van de jaren, tengevolge van allerlei verbouwingen, wijzigingen van bestemming, gebrek aan belangstelling voor een historisch gebouw en verwaarlozing, veel geleden. Nadat er o.m. ook nog een garage gevestigd was, kwam er ook een Jeugdclub met een jeugdatelier, "Hut-sepot" genaamd. Later werd ook dit gebouw eigendom van de ernaast gelegen VZW Unie Center, die er binnenin op het gelijkvloers en de verdieping renovatiewerken liet uitvoeren.

Toch blijven, benevens een deel van de voorgevel en de mooie rondboogvormige koetspoort, in het gebouw zelf nog enkele getuigenissen over van wat dit verblijf in het verleden ooit geweest is.

De architectuur is er voor een deel zichtbaar gebleven. De vroegere tuin werd overdekt, voor een deel bebouwd en doet thans dienst als autobergplaats. Op die binnenplaats ziet men in de achtergevel van de voorbouw nog een rondboogvormige poort, voorzien van een schutpaal, en de sporen van de verdwenen hoge rechthoekige ramen. Achteraan bevinden zich de oude ruime stallin-

gen met rondboogarcade, afgesloten met grote houten poorten. In die overdekte binnenplaats kan men, op grond van de in de muur aan de Westkant toegemetselde doorgangen nog vaststellen, dat het "HOF VAN VINDERHOUTE", daarna de Residentie van J.P. ZOETAERT, ook het naast gelegen perceel omvatte waar zich thans het vervallen en troosteloos huis met het huidig nr. 17 bevindt, verbouwd in de loop van deze eeuw en waar tot in de loop van de jaren '50 nog een snoep- en spekwinkel was.

Folkloristisch toemaatje: in de overdekte binnenplaats van het nr. 15 staan sinds kort acht reuzen en reuzinnen. En er komen er, naar het schijnt, nog enkele bij. In afwachting dat ze een definitief onderkomen vinden, brengen ze de winter door in dit oud gebouw aan de Hoogstraat, waar ooit de Prinsen de Montmorency woonden.

We laten de reuzen rusten en moeten toch nog enkele zaken vermelden in verband met het gebouw. In eerste instantie wat het interieur betreft. Het thans nog resterend gedeelte van de vroegere herenwoning, die ook binnenin veranderingen en verbouwingen heeft ondergaan, bezit een grote en zeer ruime trapzaal met een monumentale houten trap waarvan jammer genoeg een groot deel van het massieve voetstuk van de hoofdbaluster verdwenen is. Op de muur van de traphal in Lodewijk XVI-stijl was oorspronkelijk een trap geschilderd, naar analogie met de bestaande houten trap. Dat schilderwerk geraakte verborgen onder plaaster en behangpapier en liep heel wat schade op. De grote, mooie trapzaal en de nog overgebleven muurschilderingen hebben in de loop van de tijd veel geleden. Het ware toch te hopen dat ze nog op deskundige wijze zouden kunnen aangepakt en gerestaureerd worden.

Op het eerste verdiep ontdekte de Dienst Monumentenzorg in de loop van het jaar 1990 boven een schouwmantel twee mooie muurschilderingen daterend uit de 18de eeuw. Jan De Can van de Dienst Monumentenzorg legde behoedzaam de schilderijen, die onder verschillende lagen kalk en verf verborgen zaten, bloot. Beide stellen ze lieflijke tafereelen voor. Een van de muurschilderingen zou van zeer goede kwaliteit zijn. Men achtte het toen niet uitgesloten dat er nog meer interessante zaken in het gebouw zouden te vinden zijn maar er werden blijkbaar aan de Dienst geen verdere opdrachten in die zin gegeven. Hopelijk blijven de muurschilderingen, die men in 1990 aantrof, in ieder geval gevrijwaard voor beschadiging en kunnen mettertijd toch nog verdere opzoekingen gebeuren.

Er dient ook nog te worden op gewezen dat dit historisch pand, of wat er van overblijft, zeer oude en ruime kelders bezit. Ik heb ze bezocht en werd getroffen door de vrij goede staat waarin ze zich bevinden. Ook daar hebben sommige delen harde ingrepen ondergaan maar toch zijn andere delen in hun oorspronkelijke staat goed bewaard gebleven.

Opmerkelijk is o.m. dat in een van de kelderruimten het bovenste deel van mooie zuilen zichtbaar is. Het verdere deel is aan het zicht onttrokken door de

aanwezigheid van een stenen bevloering waaronder zich mogelijks een opge- vulde ruimte bevindt. Licht daar een crypte waarover sommigen spreken maar waarover verder niets concreets bekend is? Misschien zou daar nuttig onder- zoekswerk kunnen verricht worden.

Laten we tot slot van deze korte beschouwing, gewijd aan het gebouw aan het huidige nr. 15 in de Hoogstraat, de hoop uitspreken dat het laatste deel dat overblijft van hetgeen ooit het "HOF VAN VINDERHOUTE" en daarna de immense "RESIDENTIE VAN J.P.J. ZOETAERT" was, voor verder verval en van nieuwe harde ingrepen moge gespaard blijven en dat er nog ooit restaura- tiewerken kunnen uitgevoerd worden die een aantal bestanddelen ervan in waarde herstellen. Het ware de moeite waard.

Enkele stappen verder komen we aan het nr. 19 in de Hoogstraat. Daar bevindt zich heden een groot, breed en mooi gebouw van acht traveeën en twee bouw- lagen, onder zadeldak met pannen en met een rondboogpoort. De oudere gevel werd in de jaren '50 ontleisterd en gerestaureerd in een 16de-eeuwse bouw- stijl.

Dat we ons aan deze kant van de Hoogstraat op werkelijk historische grond bevinden moge, na hetgeen we gezegd hebben over het "Hof van Vinderhoute" en de grote Residentie, die J.P.J. Zoetaert er in 1781 liet bouwen, ook blijken uit het feit dat we aan het nr. 19 op de plaats staan waar ooit een deel van het "KLOOSTER VAN GALILEA" gelegen was. Een deel, zeggen we, want met gebouwen en bijhorigheden besloeg het klooster een zeer grote oppervlakte. Westwaarts strekte het zich uit tot aan de Holstraat; Oostwaarts paalde het met zijn tuin, achter de eigendom van de Montmorency, aan het Pensstraatje. Het geheel lag ingesloten tussen de Hoogstraat, het Pensstraatje, de Schouwva- gersstraat en de Holstraat.

We geven hierbij een foto van een akwarel van A. Van den Eynde (uit de Atlas Goetghebuer, Genst Stadsarchief), een panorama voorstellend van het klooster van Galilea naar een plan van Hondius van 1637 (Fig. 13).

Met het "KLOOSTER VAN O.L.VR. VAN GALILEA" ging het om een Zus- tergemeenschap, die behoorde tot de Orde der Reguliere Kanunnikessen van Sint Augustinus en omtrent 1431 tot stand kwam door toedoen van Jan Eggert (Eggard of Eggaert). Hij stelde daartoe zijn woonst aan de Hoogstraat ter be- schikking. Het Stadsmagistraat verleende Eggert toelating tot het stichten van het klooster bij bezegelde brieven van juli 1431. Paus Eugenius IV en de Bis- schop van Doornik hechtten er later hun goedkeuring aan. In de stadsrekening over 1448-1449 werden de Zusters van Galilea de "Zusteren te Jan Eggaerts" geheten.

Fr. De Potter maakt er verder melding van dat volgens de stichtingsbrief de gemeenschap aanvankelijk zou bestaan uit negen leden, "de sesse ghewijt ende besloten", waaronder "een meesterigghe ofte regiersterigghe, die sij moeder

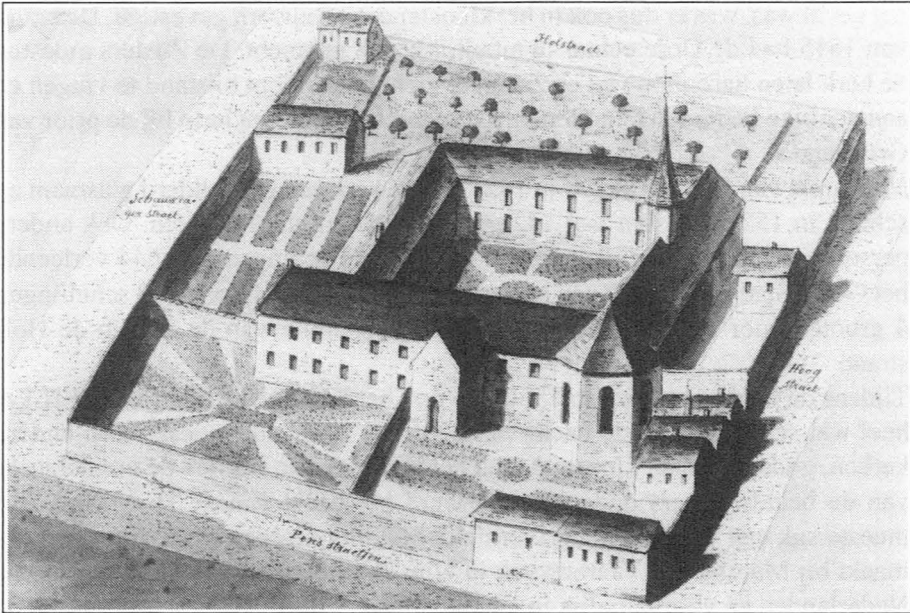

Fig. 13. Hoogstraat, Klooster van Galilea; Akwarel van A. Van den Eynde, Panorama naar plan van Hondius 1637; Atlas Goetghebuer, Stadsarchief Gent.

heeten sullen", twee uitgaande Zusters en een Kapelaan om mis te lezen en biecht te horen. Jan Eggert wenste echter dat, indien de geldelijke middelen van het klooster zouden toenemen, het aantal leden van de gemeenschap op zestien zou worden gebracht, maar niet meer, opdat ze samen in rust en vrede zouden kunnen leven, "overmidts dat dicwils de groote menichte turbacie ende confusie maect". Zeker een man met psychologisch inzicht.

De kloostergebouwen, die werden opgericht, waren ruim. In de 15de eeuw en het begin van de 16de eeuw kende het "KLOOSTER VAN GALILEA" een voorspoedige tijd. In de loop van de jaren breidde het uit en besloeg het een vrij grote oppervlakte. Het aantal Zusters was aanzienlijk gestegen en zou bij het einde van de 15de eeuw-begin 16de eeuw rond de honderd hebben belopen. Of er tengevolge daarvan dan "turbacie" en "confusie" ontstond, zoals Jan Eggert had gevreesd, weten we niet.

De kloostergemeenschap had veel weldoeners. Een zuster van Karel de Stoute was er ten jare 1468 non. Voorts verbleven er nog dochters van vooraanstaande families. Volgens een Schepenbrief van 1510 waren er ook drie dochters van Jan van den Kethulle.

Het klooster moest echter ook soms afrekenen met zware tegenslagen. Tweemaal werd het door brand geteisterd. In 1515 "up Ste Michielsdach" ging de kerk in de vlammen op. De tweede keer in 1541 was het de brouwerij van het klooster die door het vuur vernield werd. Zoals dat in de rest van de Hoogstraat

het geval was, was er dus ook in het klooster een brouwerij gevestigd. De brand van 1515 had de Orde echter in moeilijkheden gebracht. De Zusters moesten de kerk laten heropbouwen en zagen er zich toe genoopt bijstand te vragen en aanzienlijke bedragen te ontlenen. Ze verzochten ook om hulp bij de prior van Groenendal.

Margareta van Oostenrijk gaf in 1521 aan de kerk een geschilderd glasraam en schonk in 1527 een som van 142 pond 10 sch. gr. voor tapijten. Ook andere personen schonken jaarlijkse renten van diverse bedragen. In 1644 verleende het Gents Stadsmagistraat een hulpgeld ten belope van 16 pond 13 schellingen 4 grooten voor het bouwen van een afsluitingsmuur van de tuin in de Holstraat.

Tijdens de beeldenstorm van 1566 liep ook het KLOOSTER VAN GALILEA heel wat schade op. In de nacht van 22 op 23 Augustus moest, naast andere kerken, godshuizen en kloosters, ook het Klooster van Galilea de vernielzucht van de beeldstormers ondergaan en werd het beeld van de H. Maagd, een meestersuk van Willem Hughe, vernield. Melding daarvan wordt trouwens gemaakt bij Marcus van Vaernewyck in zijn: "Van de Beroerlicke Tijden in die Nederlanden en voornamelijk in Ghendt (1566-1568)".

Onder de Gentse Calvinistische Republiek (1577-1584) werden in 1578 de kerk en het klooster zwaar beschadigd. De kostbare inhoud en het meubilair werden stukgeslagen of gestolen. De gebouwen werden te gelde gemaakt terwijl de kloostergemeenschap werd verdreven.

In september 1584 kwamen een aantal nonnen en lekezusters terug. Er werd begonnen met de heropbouw. De kloosterkerk, waarvan gezegd wordt dat ze sterk en goed gebouwd was, het nonnenkoor, de refter en het ziekenhuis waren o.m. versierd met talrijke schilderijen waaronder, naar het schijnt, enkele waardevolle. In de kerk bevond zich naast enkele andere grafzerken ook deze van Jan Eggert, stichter van het klooster.

Twee eeuwen nadat een aantal Zusters terug hun intrek hadden genomen aan de Hoogstraat en een aanvang hadden gemaakt met de heropbouw, liep het opnieuw mis. Keizer Jozef II, die men ook de "verlichte despoot" en "de filosoof op de troon" heeft genoemd, schafte een groot aantal kloosters af die zich niet inlieten met onderwijs of weldadigheid en waarin een zuiver beschouwend leven geleid werd. In 1783 onderging het "KLOOSTER VAN GALILEA" hetzelfde lot. De zusters Augustinessen verdwenen maar de Ursulinen, die als nuttig werden erkend omdat ze onderwijs verstrekten, kregen toelating om hen te vervangen. Ze hielden er bijna tien jaar een meisjesschool maar in 1796 maakte het Frans Bewind een einde aan het Ursulinenklooster. Zo kwam definitief een einde aan hetgeen eens het "KLOOSTER VAN GALILEA" geweest was. Nadat de kerk reeds eerder was afgebroken, werden de overige delen van het vroeger klooster aan de Hoogstraat in delen opgesplitst en verkocht en gingen men over tot verbouwingen.

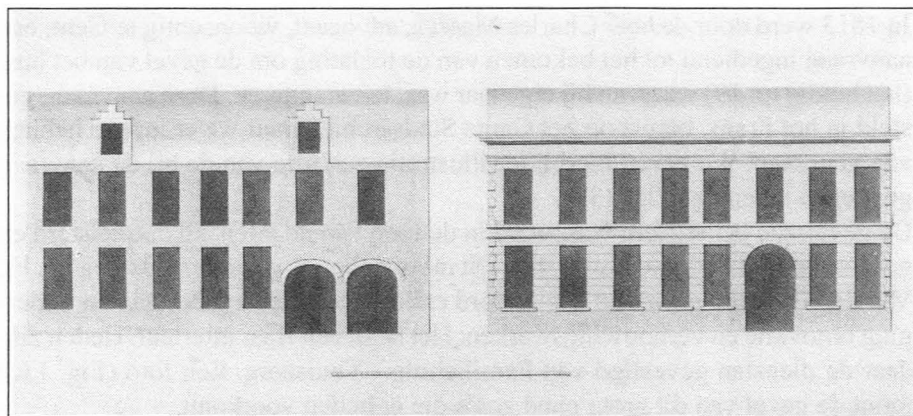

Fig. 13b. Hoogstraat, Pand nr. 19, Bouwaanvraag en tekening 1813. Stadsarchief Gent.

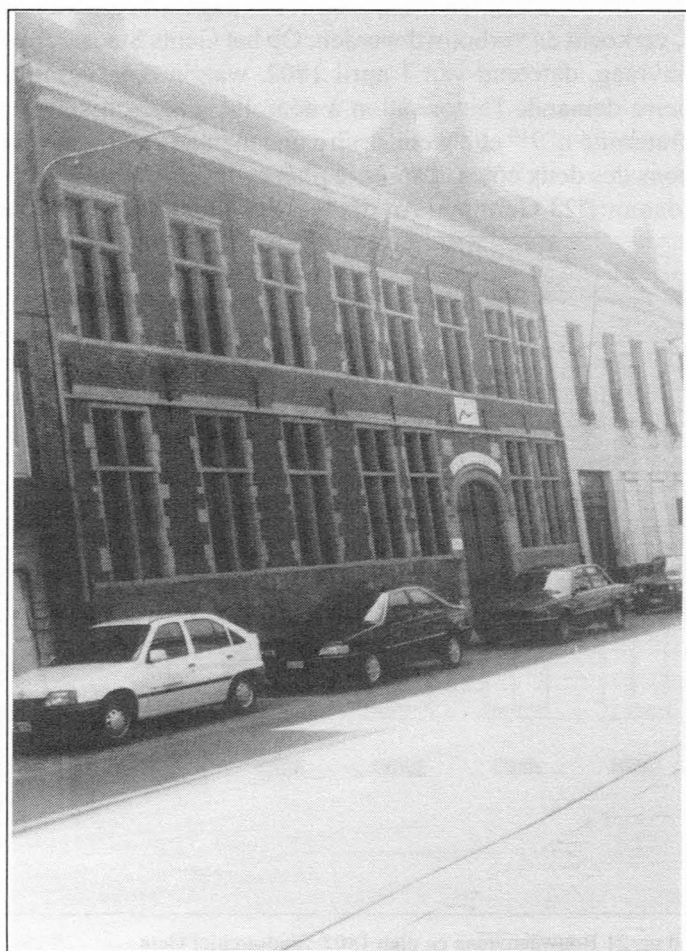

Fig. 13c. Hoogstraat, pand nr. 19. Eigen foto juli 1994.

In 1813 werd door de heer Charles Massez, advocaat, woonachtig te Gent, een aanvraag ingediend tot het bekomen van de toelating om de gevel van het huis (het huidige nr. 19) waarvan hij eigenaar was, te veranderen. Deze aanvraag, gesteld in het Frans, berust op het Gents Stadsarchief waar we er inzage hebben van genomen. We geven hierbij ter illustratie een foto van de bij de aanvraag gevoegde tekening (Fig. 13b).

De gevel, die bepleisterd was, werd in de loop van de jaren '50 ontleisterd en gerestaureerd in 16de-eeuwse stijl. Dit mooi gebouw, waar destijds nog Dr. Fr. Van den Broucke gewoond heeft, werd enkele tijd geleden verkocht en onderging renovatie en verbouwingswerken. Het bezit een fraai interieur. Heden zijn daar de diensten gevestigd van Familiehulp - Thuiszorg. Een foto (Fig. 13c) toont de gevel van dit grote pand zoals die er heden voorkomt.

De plaats, waar heden het mooie gebouw met het nr. 21 aan de Hoogstraat staat, maakte eertijds eveneens deel uit van het "KLOOSTER VAN GALILEA" waarvan de gebouwen, zoals we hierboven reeds zagen, begin van de 19de eeuw gesplitst, verkocht en verbouwd werden. Op het Gents Stadsarchief bevindt zich een aanvraag, daterend van 1 april 1802, waarin o.m. vermeld staat: "Mr Mulle Pierre demande l'autorisation à démolir la maison sise rue haute section de la fraternité n°9¹⁰ et d'y construire une maison en alignement avec les autres maisons des deux côtés, d'après le plan cy joint". De verleende toelating draagt de datum: "23 Germinal An dix". Fig. 14 toont een foto van

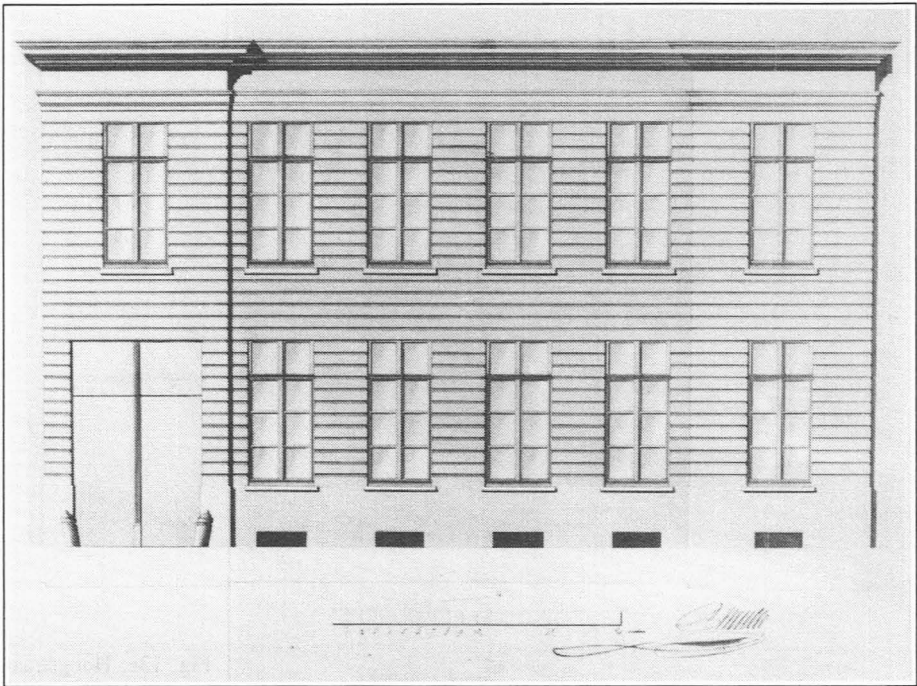

Fig. 14. Hoogstraat, pand nr. 21 Bouwaanvraag en plan 1802. Stadsarchief Gent.

het bij de aanvraag gevoegd plan. Daarop ziet men een gevel van zes traveeën, twee bouwlagen; links een rechthoekige koetspoort met schutpalen.

Fr. De Potter maakt er melding van dat Pieter-Emiel Mulle veel later het groot gebouw aan de Hoogstraat nr. 21 en de medegaande tuin verkocht aan de heer Th. Libbrecht; het meer oostelijk gelegen gedeelte, dat aan het Pensstraatje (of Penssteegje) paalde, verkocht hij aan de heer Octave Claeys-Fiévé, waarover we het gehad hebben.

De architectuur van de gevel van het huis, aan het nr. 21, zoals we die heden ten dage kennen (Fig. 15) is nog ongeveer dezelfde gebleven als deze aangegeven op het plan van 1802 (zie Fig. 14).

De woning bezit een fraai interieur. Er is een zeer ruime inkomhal; daarnaast bevindt zich een groot trappenhuis in rotonde met een overkoepelende galerij waarin zeer mooie ramen en bovenlichten in gekleurd glas voorkomen. Er zijn ook stijlvolle salons op het gelijkvloers.

Fig. 15. Hoogstraat, panden nr. 21 en nr. 23. Eigen foto 1994.

Achter de voorbouw ligt een grote, mooie en diepe tuin, die aan de oostkant grenst aan de hof van de woning met het huidig nr. 11, en aan de westkant, achteraan, langs de overblijfselen van een oude steeg, een in- en uitgang heeft in de Holstraat. In deze tuin bevinden zich, naast een aanbouw van hedendaagse constructie, de oude paardestallen, een koetshuis met op de verdieping het logies van de koetsiers, die daar eertijds in dienst waren. Aan de westkant in de tuin staan ook nog de overblijfselen van een muur met een toegemetseld gotisch venster die kan behoord hebben tot de kerk van het vroeger klooster van Galilea.

In deze fraaie herenwoning, die in 1984 gerenoveerd en gerestaureerd werd, is thans de traiteurszaak Turcksin N.V. met restaurant gevestigd. De heer Turcksin, die mij zeer vriendelijk tewoord stond, waarvoor ik hem langs deze weg nogmaals dank, vertelde me dat, toen er in 1984 een aanvang werd gemaakt met de herstellingswerken, hij de muren van bepaalde plaatsen beplakt aantrof met oude nummers van de Gazette van Gend van de jaren 1788-89-90-91, die hij zorgvuldig afweekte en bewaarde.

Vermelden we tenslotte ook nog dat de heer Jos. Libbrecht, advocaat, Burgemeester van Destelbergen, provincieraadslid, in de eerste jaren van deze eeuw het huis bewoond heeft.

Vorbij het nr. 21 staan in de Hoogstraat, naar de hoek toe met de Holstraat, nog een aantal 19de-eeuwse panden, met bepleisterde en beschilderde lijstgevel van drie bouwlagen, waarvan enkele gelegen zijn op de plaats waar zich eertijds eveneens gebouwen bevonden van het Klooster van Galilea. We vermelden hier ook het groot huis aan het nr. 25, dat drie bouwlagen en vijf traveeën telt en waar destijds Dr. J. Beerens woonde. Thans is daar de studie gevestigd van Gerechtsdeurwaarder G. De Wilde. De gevel van dit pand dagtekent uit de 19de eeuw.

We bereiken de Holstraat.

G. BROGET
(t vervolgt)